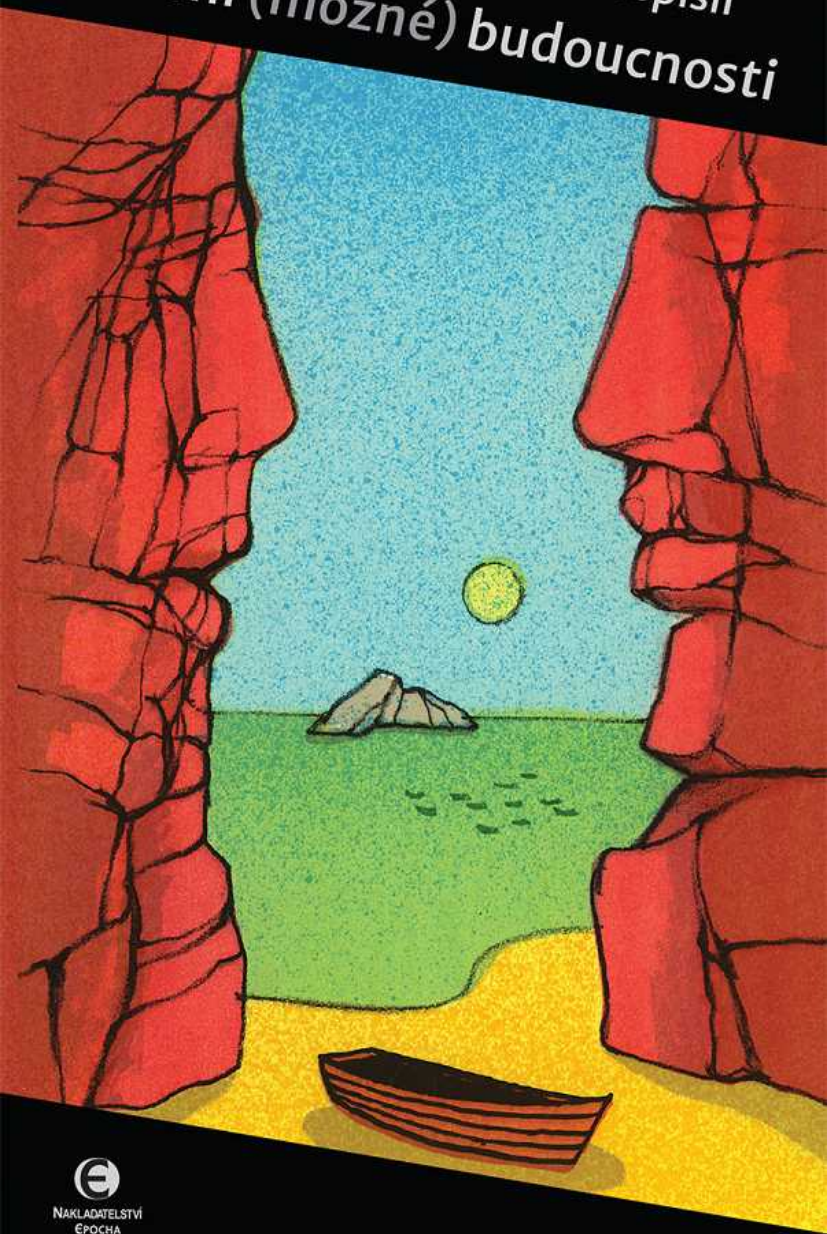

Zdeněk Pospíšil
Tušení (možné) budoucnosti

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

**Tušení (možné)
budoucnosti**

Tyto úvahy byly vydány k dvoustému výročí narození Gregora Johanna Mendela (1822), zakladatele genetiky, která významně ovlivňuje vývoj další evoluce.

Tušení (možné) budoucnosti

Zdeněk Pospíšil

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

© Zdeněk Pospíšil, 2022

Illustrations © Josef Velčovský, 2022

Cover art © Josef Velčovský, 2022

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2022

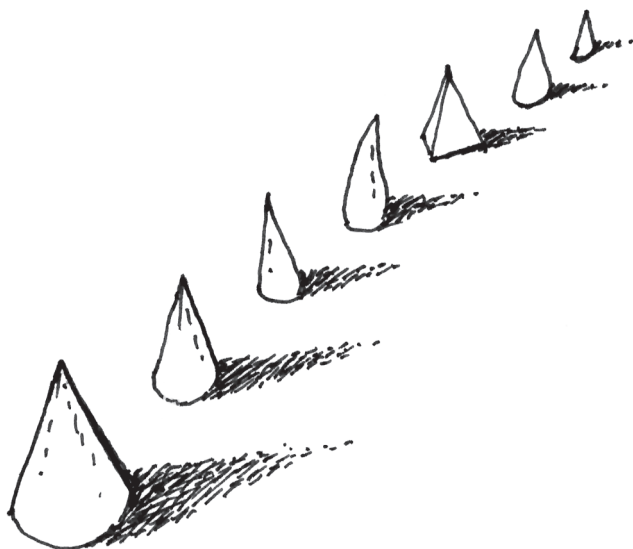
ISBN 978-80-278-0061-2 (print)

ISBN 978-80-278-1153-3 (ePub)

ISBN 978-80-278-1154-0 (mobi)

ISBN 978-80-278-1155-7 (pdf)

*Položení otázky svědčí
o hloubce pochopení problému,
hledání odpovědi pak o tom,
kam dospěla civilizace*

Úvodem

Čím více poznávám, tím více si uvědomuji, že přibývá jevů a věcí, které mi zůstaly skryty a které při nejlepší vůli už nikdy nedoženu. Tedy, že mé individuální vnímání i seznamování se s tím, k čemu dospěli jiní, zůstává omezeno. Je to dáno nejen schopností poznávat a přijímat znalosti a umem je srozumitelně formulovat, ale i časově omezenou dobou, která je každému vyměřena.

Tyto schopnosti se projevují u lidí rozdílně. Z mého hlediska není důležitý ani „základ“, ze kterého člověk vyšel, ani „ fáze života“, ve které se nachází, ale kreativita myšlenek a jistá „umanutost“ při jejich formulaci, neřkuli při prosazování. A také uplatnění známých či odhalených principů v jiných než očekávaných oborech. Dávno pryč je doba bájných polyglotů, ale historicky prokazatelně přibývá těch, kteří jsou schopni aplikovat myšlenku „jinak“, než bylo původně zamýšleno. Uvědomujeme si také, že mnoho objevů a vynálezů časem upadlo v zapomnění, i to, že některé předchozí komunity (civilizace) byly vyspělejší, než jsme si dosud mysleli. Je nanejvýš pravděpodobné, že řešily i otázky, o kterých se domníváme, že se objevily teprve s nástupem naší civilizace.

Kurzívou psané texty většinou vyjadřují pohled autora na používané pojmy nebo na uvedenou problematiku. Někdy se jedná o otázky, které mě vedou k tomu, abych se jimi zabýval. Můj názor nemusí vždy konvenovat s tradovaným nebo aktuálním pojetím. Není však na škodu podívat se na problém i z tohoto úhlu.

Vím, že se nezabývám některými stránkami člověka. Domnívám se však, že ty, které jsou předmětem následujících zamyšlení, jsou pro dané téma podstatné a určující. Ti, kteří se chtějí seznamovat s dalšími atributy lidí, je najdou v textech, které se věnují vlastnostem člověka podrobněji.

Jedna z teorií se opírá o to, že jednotlivé civilizace zanikly vlivem nedostatku zdrojů! Dnes bychom řekli, že nebyly technologicky schopny využít to, co je skryto v přírodě ve prospěch člověka, a neuvědomily si změny, ke kterým dochází v přírodě a lidské společnosti.

Zužování energie pouze na pozemské zdroje bývá někdy omylem, který je postupně překonáván, a dnes víme, že se netýká jen toho, co se vyskytuje nebo je „uloženo“ mimo nás. Například mantrou konce 20. a počátku 21. století se stala elektrická energie, respektive nahrazování fosilních zdrojů jinými, které neprodukují nežádoucí

uhlík (a metan). Současní lidé se domnívají, že její „relativní úspora“ a malé modulární reaktory nebo vodík jsou jednou z cest nahrazení fosilních zdrojů energie. Chtějí tím snížit rychlost změny podmínek neboli ovlivnit fázi vývoje, tedy dosáhnout pro člověka žádoucího výsledku a splnit jeho očekávání.

Vtírá se pochopitelně otázka, zda energie a některé činnosti jsou vynakládány účelně, a nejsou vlastně nadbytečné, respektive zda „stanovených“ cílů není možné dosáhnout jinými (efektivnějšími) prostředky. Bezděčně nás napadne, zda o ně máme vůbec usilovat! Aktuálně stojí před lidstvem otázka, zda jsme technologicky schopni „zmocnit se“ takového množství (elektrické) energie, které by pokrylo jeho potřeby. Ale také, jak a k čemu energii využijeme (zneužijeme). Paradoxně její množství může ohrožovat další existenci člověka!

Vycházím přitom z myšlenky, kterou se v různých podobách člověk zabývá po celou dobu existence. Je velmi prostá – umět si položit otázku mnohdy více svědčí o pochopení podstaty problému než odpověď na ni.

O době a o sobě

Iluze člověka, že je lepší, než ve skutečnosti je, ho provázejí po celou dobu existence. Nakonec „svést“ na dobu naše jednání je to nejpohodlnější, co můžeme udělat. Zvykli jsme si tvrdit, že okolnosti v zásadě utvářejí naše vlastnosti. Zbavujeme se tím individuální odpovědnosti za své myšlení a činy. Usnadňuje nám to „vy-pořádat“ se sám se sebou i s okolním světem a nezdůrazňovat atavizmy a nostalgii hluboce zakořeněné v nás i neschopnost analyzovat a akceptovat směr vývoje.

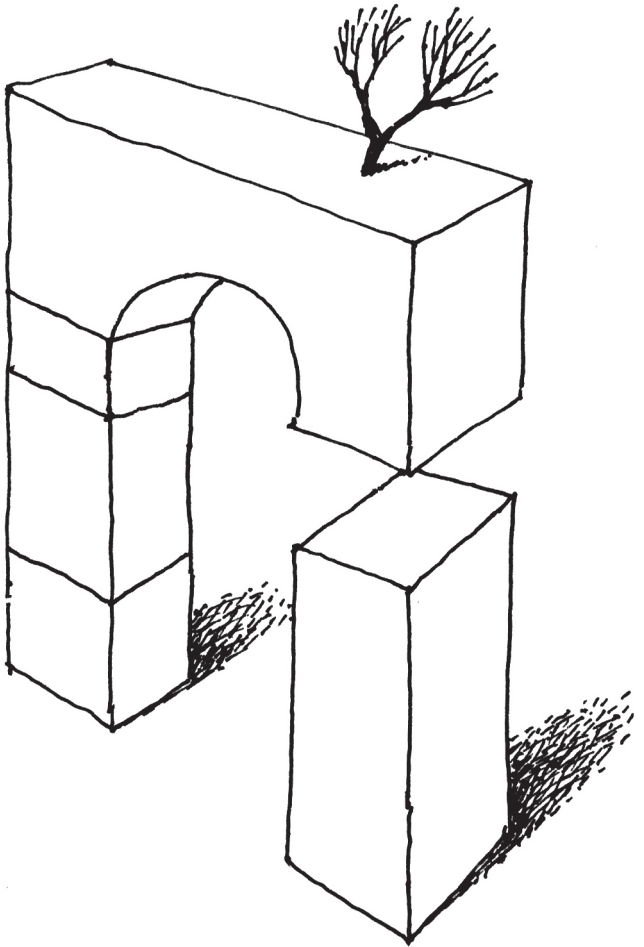
Je jistě nesporné, že doba utváří vědomí člověka, jeho vztah k ostatním lidem i ke světu, který ho obklopuje. Ovlivňuje pocit jeho strachu i euforii lidí (davů) ze změny. Konzervace společnosti, reformy i revoluce provázejí bytí lidí. Tím, jak se zrychluje vývoj společnosti, jsou považovány za nepotřebné nejen některé dříve používané technologie, ale i myšlenky, které provázejí lidstvo. „Nový“ úhel pohledu ovšem bývá historicky dávno překonaný a svědčí jen o nedostatečné znalosti předchozího vývoje. Chci tím říci, že řada otázek se „v novém obalu“ vrací a my se mnohdy tváříme, že nás zaskočily a jsou nové. Naše neznalost nepřipouští, že se v jiné podobě objevily už v minulosti. Pohled člověka je

zaměřen na současnost a lidstvo má krátkou paměť, nevybavuje si svou minulost, respektive nepřikládá jí adekvátní význam.

Soustředění se na technický a technologický vývoj vede mimo jiné k prosazování univerzality na úkor rozmanitosti, tedy sociálního inženýrství místo rozvíjení osobnosti člověka. Univerzalita pohledu (ideologií a náboženství), její interpretace a prosazování dokládají přesvědčení, že „pravda“ je na naší straně a my jsme povinni zajistit její trvalé vítězství.

Zároveň to ukazuje „toleranci“ a možnosti vyjednávání, „meze“ kompromisu i ekonomické a geopolitické zájmy států. Součástí „vymezování“ se stalo označování států a jejich vůdčích představitelů různými přívlastky. Otevřené i „skryté“ zdroje se snaží prosazovat svůj pohled a vědomí lidí je rozhodujícím kolbištěm pro střet. Nebojují spolu ovšem myšlenky, ale geopolitické zájmy. Chcete-li naší (euroatlantickou) kulturou prosazovaná univerzalita s rozmanitostí člověka.

Domníváme se, že vyspělost civilizace se měří délkou života, produktivitou práce a výkonnem. Je ovšem žádoucí podívat se na problém i z druhé strany. Jak je vidět, požadavky lidí se vyvíjejí. Abychom vyřešili nahoře uvedenou skutečnost a rostoucí nároky člověka, vytváříme nové potřeby a nabízíme jejich uspokojení

stále lepšími produkty. Postupujeme od pouhého nasycení člověka prakticky do nekonečna. Můžeme projevit svou „skromnost“ a nevlastnit vše, co nám producenti nabízejí. Ohrozíme tím však ekonomiku, která je založena na růstu spotřeby. Jednou z budoucích možných cest je přesun z materiální spotřeby do fyzického a intelektuálního vývoje člověka, který souvisí se změnou charakteru a chápání práce.

Stopy snahy o vyčleňování

Stopy bývaly při jejich zjišťování otiskem v podloží a atributy zanechanými v okolí. Stopy tvorů, zejména zvířat, se staly předmětem jejich identifikace a případného pronásledování. Totéž můžeme říci o stopách, které po sobě zanechává člověk. S tím rozdílem, že jak dochází k jeho evoluci, zmenšuje se jeho schopnost rozpoznat následky své činnosti. Vznikají tak stopy, které se projeví až v budoucnosti. My se pak dohadujeme, zda jde o procesy vratné či nezvratné a zda do nich můžeme zasáhnout. Například se snažíme potlačit uhlíkovou stopu jako důsledek průmyslové revoluce a domníváme se, že tím můžeme změnit budoucí vývoj, respektive zajistit další pokračování lidí.

Téměř nikdo nepochybuje, že se změnil potravní řetězec a chemie a biologie začaly hrát významnou roli. Mění se nejen výnos a rezistence, ale i vzhled kulturních plodin a jejich genetické složení. Můžeme bádát, jaký to má vliv na potravní řetězec, jeho vrchol (člověka) a koloběh v přírodě. Tedy co je výsledkem evoluce a co je důsledkem kroků člověka, chcete-li ovlivněním evoluce.

Zásahy člověka přecházejí od pozvolnosti (šlechtitelství) ke stále rychlejšímu a razantnějšímu řešení (genetika) a jejich důsledky se mohou projevit dříve. (Měli bychom si položit i otázku, která mnoho lidí pobouří, zda prodlužování věku individua povede k delší existenci lidstva.) Naše inteligence však zpravidla nestačí na to, abychom řešili příčiny změn. Místo toho se vážně či s úsměvem zabýváme pouze příznaky. Domníváme se totiž, že vše podstatné se dá zvrátit! Je totiž v naší povaze předpokládat, že co bylo včera, může být ve změněné podobě i zítra.

Vedu dlouhou při o tom, zda se člověk snaží vyčlenit z přírody. Tedy o tom, zda lidské myšlení a konání je přirozeným vyústěním evoluce, či anomálií, která by nás měla vést minimálně